

CENTAR ZA KOMPARATIVNOHISTORIJSKE
I INTERKULTURNE STUDIJE

HRVATI I SRBI U HABSBURŠKOJ MONARHIJI U 18. STOLJEĆU

Interkulturalni aspekti „prosvijećene“ modernizacije

Uredio
DRAGO ROKSANDIĆ

HRVATI I SRBI U HABSBURŠKOJ MONARHIJI U 18. STOLJEĆU:
INTERKULTURNI ASPEKTI 'PROSVIJEĆENE' MODERNIZACIJE

Biblioteka DESNIČINI SUSRETI

sv. 11

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije

FF-press

Za nakladnika

prof. dr. sc. Marko Jurčić

Uredio

prof. dr. sc. Drago Roksandić

Ova knjiga tiskana je sredstvima projekta

„Triplex Confinium: hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu”

Reprodukcija na naslovnici

Joakim Marković

Srbi i Hrvati primaju povlastice od bizantskog cara Bazilija Makedonca /1750./
(crkva u Plavšincima kod Koprivnice, zadudžbina Mihajla baruna Mikašinovića)

Originalna kompozicija se danas nalazi u Muzeju Srpske pravoslavne crkve
Mitropolije zagrebačko-ljubljanske u Zagrebu, Ilica 7

Copyright © 2014., Filozofski fakultet, FF-press, Zagreb

ISBN 978-953-175-530-6

**HRVATI I SRBI U HABSBURŠKOJ
MONARHIJI U 18. STOLJEĆU:
INTERKULTURNI ASPEKTI
'PROSVIJEĆENE' MODERNIZACIJE**
**Zbornik radova s Hrvatsko-srpskog
znanstvenog kolokvija 2011.**

Uredio
Drago Roksandić

FF press

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, 2014.

Sadržaj

Drago Roksandić Prema <i>Leksikonu hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva</i> . Urednički predgovor.	9
Zrinka Blažević „Prosvijećena modernizacija“ – mogućnosti i ograničenja historijske konceptualizacije	11
Nikola Samardžić Traganje za nacionalnim identitetom u istoriografiji i kulturi srpskog baroka i prosvjetiteljstva	25
Drago Roksandić ‘Prosvijećena’ modernizacija i tolerancija u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću: Problemi pristupa –konfliktni koncepti i kontradiktorne prakse.	35
Marko Petrak – Kristina Milković Šarić „ <i>Wie in Unseren Erbländern</i> “ – <i>Krajiška prava</i> (1754.) u kontekstu centralizacije i modernizacije u Vojnoj krajini	45
Ivana Horbec Prosvjetiteljstvo i rad za opće dobro: promjene u koncepciji javne službe u Banskoj Hrvatskoj XVIII. stoljeća	57
Mirela Slukan Altić Na tragu modernizacijskih reformi: urbarijalne regulacije i zemljišne evidencije Hrvatske i Slavonije do 1760. godine (s osvrtom na južnu Ugarsku)	73
Miodrag Matićki Žanrovski potencijal 18. veka i <i>Homo Europaeus</i>	83
Goranka Šutalo – Davor Dukić <i>Prosvjetiteljstvo</i> u hrvatskoj književnoj historiografiji – sadržaj i opseg pojma	91
Nikola Grdinić Status umetnosti u prvoj polovini XVIII stoleća	105
Krešimir Mićanović (Proto)standardizacijski procesi u 18. stoljeću.	123
Ненад Ристовић Просветитељска димензија ширења класичног хуманизма међу Србима у Хабзбуршкој монархији у 18. столећу	131
Ljiljana Stošić Barokizacija umetnosti kod Srba i Hrvata do 1760. godine <i>Sličnosti i razlike</i>	145

Владимир Симић

Утицај пијетизма на српске интелектуалце средином XVIII века: оквири за интерпретацију раног просветитељства код Срба 159

Sanja Lazanin

Prosvjetiteljstvo i predodžbe o stanovništvu Vojne krajine u 18. stoljeću 175

Јован Пешаљ

Путовање и надзор у Хабзбуршкој монархији у време просветитељства 187

Marko Šarić

Dositejevo viđenje Dalmacije i fenomen morlakizma 199

Prilozi. 223

Autori članaka 225

Bilješka o uredniku 226

Imensko kazalo 227

PREMA LEKSIKONU HRVATSKOG I SRPSKOG PROSVJETITELJSTVA

Urednički predgovor

Drago Roksandić

Zbornik *Hrvati i Srbi u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću: interkulturni aspekti 'prosvijećene' modernizacije* sadržava autorske članke koji su nastali na temelju pojedinačnih priopćenja i rasprave na istoimenom kolokviju.¹ Iako su od održavanja skupa protekle skoro tri godine te iako je većina članaka napisana prije dvije godine, sadržaj ovog zbornika je istraživački aktualan pa i provokativan u intelektualnom i kulturnom smislu. Njime je markiran dio puta koji bi trebalo prijeći prije dolaska na zajednički dogovoreni cilj skupine zagrebačkih i beogradskih povjesničara različitih specijalnosti, a to je *Leksikon hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva*. U pozivnom pismu koje su u proljeće 2011. godine potpisali (tada) doc. dr. sc. Zrinka Blažević, prof. dr. sc. Nikola Samardžić i urednik ovog izdanja pored ostalog je stajalo: «Polazeći od uvjerenja da hrvatsko-srpske interferencije treba istraživati u širem regionalnom okviru i dugoj povijesnoj perspektivi, ovaj bilateralni program nastoji propitati društvene, političke, ekonomske i kulturne promjene izazvane procesom "prosvijećene modernizacije" u okviru Habsburške Monarhije tijekom 18. stoljeća. Pritom je naglasak na interkulturnim, komparativnim i translacijskim aspektima toga procesa. Unutar istog obzorja zamišljeni su priprema i objavljivanje *Leksikona hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva* sa ciljem da se na tragu intelektualnohistorijske tradicije njemačke *Begriffsgeschichte* pruži pregled temeljnih koncepata društvenog, političkog, ekonomskog i kulturnog jezika «prosvijećene modernizacije» u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću s težištem na hrvatskoj i srpskoj baštini.» Nasuprot duboko ukorijenjenim uvjerenjima o hrvatskoj i srpskoj povijesti i kulturi kao o dva različita svijeta, ovom prilikom pošlo se od činjenice da su u ranome novom vijeku – ne previđajući sve što ih dijeli – hrvatska i srpska povijest i kultura mnogostruko isprepletene u habsburškom, mletačkom i osmanskome "kontekstu, kao što su međusobno isprepletene i povijesti Habsburške Monarhije, Mletačke Republike i Osmanskog Carstva. Regionalni epicentri epohalnih promjena u 18. stoljeću su nesumnjivo u Habsburškoj Monarhiji, kao što su to i u hrvatskom slučaju u habsburškom podaništvu, ali od kraja 17. i početka 18. stoljeća i u srpskom slučaju isto tako u Habsburškoj Monarhiji. Ove činjenice se ne bi smjelo simplificirano instrumentalizirati jer je mnogo toga što Hrvate i Srbe u istom podaništvu u to doba više dijeli nego povezuje. Međutim,

---

¹ Kolokvij je održan u Zagrebu, u Vijećnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u petak i subotu, 11. i 12. studenog 2011. godine u organizaciji Odsjeka za povijest i Centra za komparativnohistorijske i interkulturne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Odeljenja za istoriju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Njime je zaključen dvogodišnji bilateralni hrvatsko-srpski program pod istim naslovom, koji su zajednički utemeljili znanstveni projekti „*Triplex Confinium* – hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu“ s hrvatske strane i „Modernizacija zapadnog Balkana“ sa srpske strane. Financirale su ga na temelju bilateralnog sporazuma Vlada Republike Hrvatske i Vlada Republike Srbije. Vidjeti: *Colloquia 1/2011*. (<http://kula-jankovica.unizg.hr/hr/desnicini-susreti/izdanja-centra/biblioteka-colloquia/>).

to ima mnogo više smisla reći za 1700. nego za 1800. godinu, bar kada je riječ o vrijednosnim orijentacijama i razvojnim izazovima koje jedni i drugi dijele sa svima ostalima u Srednjoj Europi. U prosvjetiteljskom obzorju bilo je moguće misliti i raditi relativizirajući temeljne vrijednosti, institucije i prakse „starog poretka“ i s hrvatske i sa srpske strane te usmjerujući kreativne potencijale s obje strane prema, u konačnici, društveno općeprihvatljivim ciljevima. Izlišno je podsjećati da habsburška „prosvijećena modernizacija“ nikada nije bila idilično percipirana čak ni među svojim najgorljivijim suvremenim pristašama, ali bi nepravедno bilo previdjeti da danas nema naroda koji sudjeluje u habsburškoj baštini a da upravo „prosvijećenoj modernizaciji“ nešto važno ne duguje. Hrvati i Srbi možda i više nego drugi jer su upravo u to doba počeli shvaćati, svaki na svoj način, da život na „predziđu“ nije jedini mogući život u modernoj Europi. Mnogobrojni detalji tog samoosvješćivanja još uvijek nisu istraženi i propitani, a još manje znamo o tome što se sve zbivalo u novim dinamikama hrvatsko-srpskih/srpsko-hrvatskih odnosa. Naslućujemo jedino to da bar kada je riječ o procesima dugog trajanja ključ za brojne potonje probleme njihovih međusobnih odnosa treba tražiti u dobu koje ih je – činilo se – dotad najviše povezivalo. U tom smislu bi *Leksikon hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva* mogao biti, legitimacijski i reprezentacijski, europski vrijedan projekt. Ovaj zbornik doprinos je kretanju k tom cilju.

Kakva je njegova stvarna vrijednost reći će, nadajmo se, kritika – prije svega s hrvatske i srpske strane. To je jedan od razloga zašto kumulativna recenzija ovog zbornika prije ulaganja u tisak nije naručena. K tome, uvršteni članci su problemski i disciplinarno toliko raznovrsni da je lajtmotiv „prosvijećene modernizacije“ u Hrvata i Srba u habsburškom podaništvu u 18. stoljeću održiv samo kao njihov okvir. Više smisla bi sigurno imale recenzije pojedinih priloga u zborniku, ali bi time manje-više došla u pitanje koncepcija kolokvija, a susljednično i zbornika pa i smisao samog projekta. Pored toga, kolokvij je bio zamišljen i realiziran kao jedan od dva planirana. (Sljedeći bi trebao biti održan u Beogradu.) Oba kolokvija bi trebala biti u funkciji načelno dogovorenog finalnog produkta projektne suradnje – spomenutoga komparatističkog i interkulturnog *Leksikona hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva*. Dogovoreno je bilo najprije raspraviti na kolokvijima temeljnu konceptualnu problematiku te obostrano osigurati kvalificirane uvide u istraživanja 18. stoljeća u obje historiografije i u srodnim društveno-humanističkim područjima te, potom, definirati spomenuti leksikon po svim uobičajenim kriterijima, uključujući pojmovnik (u smislu abecedara).

Izostanak recenzija ne znači, duboko sam uvjeren, da je riječ o manje vrijednom izdanju u znanstvenom smislu. Naprotiv. Zbornik uključuje niz dragocjenih priloga, koji su sigurno poticajni i unutar vlastitih kulturnih horizonata, a ne samo u hrvatsko-srpskom/srpsko-hrvatskom kontekstu te, dijelom, u kontekstu istraživanja povijesti Habsburške Monarhije u 18. stoljeću. Zanimljivi su kako prilozi s ambicijom inoviranog postavljanja temeljnih epohalnih pitanja, tako i – a možda i više – prilozi koji poznate probleme raspravljaju s novim, empirijski potkrijepljenim pristupima. Raznolikost zbornika čine i poneki radovi kojima bi pojedinačne recenzije vjerojatno pomogle da budu kvalitetniji. Najvažnije je ipak, naglašavam, da se svi članci tematski nalaze unutar prethodno usuglašenog okvira i da su beziznimno predloži za daljnje rasprave.

Prema prethodnom dogovoru dr. sc. Ivana Horbec iz Hrvatskog instituta za povijest je već tada skicirala neke važne elemente *Leksikona hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva*. Napravila je i razmjerno opsežan abecedarij koji je sadržavao njezino razumijevanje ključnih pojmova. Danas se samo možemo suglasiti s prijedlogom kolegice Horbec da se spomenuti *Leksikon* koncepcijski kritički može orijentirati prema *Handbuch politisch-sozialer Grundbe-*

griffe in Frankreich 1680-1820 (Oldenbourg 1985.–1995.; prikaz ima i na gbooks), gdje su za pojedine pojmove objavljeni radovi veličine 10–30 kartica sa znanstvenim aparatom itd. Ovaj *Handbuch* je uslijedio, kao što je dobro poznato, kapitalnom *Geschichtliche Grundbegriffe: Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland* (1972.–1997). Slični su projekti manje-više realizirani i drugdje tako da ovaj *Leksikon* ne bi bio *novum* bez presedana, ali bi se – u slučaju uspjeha – mogao integrirati u jedan od ključnih razvojnih trendova u europskoj historiografiji. Vrline bi mu mogle biti komparatistika i interkulturalizam. Kasnije pisane reakcije prof. dr. sc. Zorana Kravara, dr. sc. Milana Ristovića i Dragane Grbić te brojni usmeni komentari, ali napose i prilozi u ovom zborniku svjedočanstvo su da je projekt imao važne inicijalne podrške.² Zasad su najviše zakazale države, Republika Hrvatska i Republika Srbija, jer više ne financiraju ovakve projekte. To ne znači da neće, a ne znači da nema drugih mogućnosti da se s njime krene dalje. Objavljivanje ovog zbornika, ponavljam, sigurno je doprinos u tom smjeru.

U inicijalnoj fazi rada na ovom zborniku važan je bio udio kolege Mladena Medveda, tada diplomskog studenta na ranonovovjekovnom modulu, a sada doktoranda na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti te, u manjoj mjeri, kolegice Ivane Krizmanić, diplomatske studentice na istom modulu, koja je u međuvremenu također diplomirala. U posljednje vrijeme pomogao je i kolega Vedran Muić, sada već diplomirani povjesničar. Inicijalna podrška prof. dr. sc. Zrinke Blažević bila je vrlo važna.

Međutim, tek u posljednjih nekoliko mjeseci – zahvaljujući prije svega kolegi Borisu Bui, uredniku izdavačke službe FF press i njegovim suradnicima, posao na pripremi rukopisa za tisak je krenuo onako kako je to bilo nužno da knjiga izađe. Vrlo sam im zahvalan zbog toga. Što sam više radio na rukopisima članaka, neovisno o imperativima mnoštva uredničkih provjera i intervencija, bio sam uvjereniji da zbornik mora izaći. Rad na Imenskom kazalu, koji sam obavio u suradnji s dr. sc. Jadrankom Brnčić, definitivno me je uvjerio da se na stranicama zbornika okupilo inspirativno društvo. Preostali raspoloživi novac u projektu *Triplex Confinium* iskorišten je za tiskarske troškove.

U Zagrebu, 30. rujna 2014.

² Mirjana D. Stefanović je inače objavila *Leksikon srpskog prosvjetiteljstva* (Službeni glasnik, Beograd 2009., 326 str.). Analogno djelo s hrvatske strane još uvijek ne postoji. Međutim, potreba za leksikonom o kojem je ovdje riječ time ne postaje ništa manja. Naprotiv.

Kazalo imena

A

Adorno, Theodor 11, 22
 Ajdačić, Dejan 89
 Aleksandar Makedonski 87
 Aloni, Nimrod 131, 143
 Altinger, Christian 78
 Anaharsis 218
 Andrić, Nikola 92, 102
 Antonić, Slobodan 146, 152
 Apafi, Mihalj, knez 29-30
 Argyle, Nolan Y. 70
 Armanski, Gerhard 70
 Arneth, Alfred R. 43
 Arsenije IV., patrijarh 106, 109
 Assmann, Jan 37, 43
 Auty, Robert 125, 129
 Axtmann, Roland 14, 22

B

Babić, Stjepan 124, 129
 Babić, Tomo, fra 97
 Bačević, Dimitrije 149
 Baer, Marc David 43
 Bahlcke, Joachim 70
 Baigent, Elisabeth 74, 76, 78, 82
 Bajamonti, Julije 98, 214
 Bakotić, Lujko 202, 204, 220
 Balassa, Franjo (Ferenc) 62, 63
 Banac, Ivo 107, 108, 121
 Baramova, Maria 192, 197
 Barjaktari, Juraj 94
 Barlow, Michael 37, 38, 43
 Baronius (Baroni), Caesar 37, 38, 43
 Barres, Egon 43
 Barton, Peter F. 40, 41, 42, 43
 Bassnett, Susan 17, 21
 Batthyányi (Baćanji), Ignác (Ignjac) 85
 Batthyányi, obitelj 68
 Bayer, Vladimir 48, 49, 55, 65
 Bayle, Pierre 39
 Bazilije (Vasilije) Makedonski 113
 Beaurepaire, Pierre-Yves 189, 195, 197
 Beck, Christian August, von 41
 Becker, George 160, 161, 170, 172

Bedeković, Nikola 66
 Beer, Friedrich Wilhelm 163
 Behrens, Catherine Betty Abigail 58
 Bél, Mathias 163
 Béli, Gábor 50, 51
 Bellomo, Manlio 50, 55
 Belostenec, Ivan 124
 Benedikt XIV., papa 150
 Bengels, Johann Albrecht 163
 Berić, Dušan 202, 220
 Bertosa, Miroslav 212, 222
 Beuc, Ivan 49, 51, 55
 Bićanić, Rudolf 96, 102
 Birtsch, Günter 13, 21
 Bjanki, Vendramino 191
 Blagojević, Adam Tadija 94, 95, 96, 97, 98, 99
 Blažević, Zrinka 7, 9, 16, 19, 20, 21, 22, 32, 33, 177, 186, 200, 208, 220
 Bleek, Wilhelm 70
 Blom, Hans 58, 70
 Boatcă, Manuele 12, 22
 Bobbio, Norberto 43
 Bogdanić, Daniel Emir 94
 Bogišić, Rafo 92, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102
 Bösendorfer, Josip 76, 78, 79, 82
 Bošković, Dragan 21
 Bourke, John 146, 152
 Bovan, Jovan 203, 204
 Branković, Đorđe (Georgije), grof 11, 16-20, 21, 25, 28-32, 87, 109, 116
 Bratulić, Josip 218, 220
 Brezovački, Tituš 92, 95, 96, 100
 Brković, Ivana 177, 186, 200, 220
 Brlek, Mijo 128, 129
 Brozović, Dalibor 123, 125, 129
 Bumba, Jan 74, 82
 Burger, Hanelore 190, 193, 196

C

Calas, Jean 39
 Calasso, Francesco 50, 55
 Calvin (Kalvin), Jean 84
 Camblak, Grigorije 114
 Car, Marko 202, 220
 Casanova, José 42

Cedren, Georgije 18
 Cerman, Ivo 63, 71
 Chartier, Roger 43
 Chotek (Hotek), Rudolf 195
 Cinam, Ivan 18
 Coin (Koen), Benjamin 190
 Coing, Helmut 50, 56
 Conrad, Hermann 43
 Conring, Herman 60
 Costa, Sérgio 12, 22
 Cuvaj, Antun 127, 129
 Cvetnić, Sanja 147, 148, 149, 152

Č

Čarnojević, Jovan 31
 Čavlović, Pavao 216
 Čepulo, Dalibor 47, 50, 51, 56, 69
 Čyževskýj, Dmytro 160, 162, 167, 172

Ć

Ćevapović, Grgur 94
 Ćiril, sv. 20

D

Daničić, Đuro 111
 David, Zdenek V. 162, 172
 Davidov, Dinko 110, 121
 De Luca, Ignaz 45, 56
 Deanović, Mirko 92, 99, 102
 Defoe, Daniel 205
 Delon, Michel 38, 39, 43
 Demelič, Vladimir 44
 Dendrin, Jerotej 84, 208
 Denis, Vicent 189, 195, 197
 Deretić, Jovan 101, 102, 202, 206, 207, 209, 220
 Derkos, Ivan 100
 Descartes, René 85
 Desnica, Vladan 202, 220
 Dickson, Peter G. M. 59
 Diderot, Denis 202
 Dilthey, Wilhelm 139, 143
 Dixon, Scott C. 43
 Do Pacq, David 38, 43
 Dobrašević, Teodor 117
 Dobrovský, Josef 215, 216
 Domin Petruševčki, Alfonz (Domin-Petrushevecz, Alphons) 49, 50, 51, 56

Došen, Vid 92, 95, 98, 209
 Dragutinović, Milutin 205, 221
 Drašković, Janko 66
 Dreitzel, Horst 71
 Drummer Pabenbach, Mattheus, von 60, 70
 Dukat, Vladoje 92, 102
 Dukić, Davor 92, 102, 177, 186, 200, 220
 Duličenko, Aleksandr D. 124, 129

Đ

Đorđević, Tihomir R. 202, 210, 220
 Đurđević, Ignjat 92

E

Ekmečić, Milorad 208, 216, 220
 Elias, Norbert 14-15, 21, 68, 71
 Elliot, John H. 13, 22
 Ember, Győző 68, 71
 Endres, Rudolf 180, 186
 Enepekides, Polychronis K. 191, 197
 Erazmo Roterdamski 37, 38, 85
 Erceg, Ivan 82
 Erdődy, Ladislav 67
 Erdődy, obitelj 66, 67, 68
 Erlewine, Robert 39, 43
 Esterházy, Ferenc 76
 Esterházy, obitelj 68

F

Faber, Eva 55, 56
 Fališevac, Dunja 97, 101, 208, 220
 Fallenbüchl, Zoltán 62, 71
 Farazmand, Ali 70
 Federici Vescovini, Graziella 38
 Ferdinand I., habsburški car 40
 Ferdinand III., habsburški car 48, 66
 Filipović, Adam 94
 Fillafer, Franz Leander 13, 15, 22
 Finer, Samuel E. 58
 Finka, Božidar 124, 125, 129, 130
 Firulović, Milisav 89
 Fischer, Helga 71, 176, 186
 Fitzpatrick, Martin 13, 22
 Flaker, Aleksandar 94, 123, 129
 Foregger, Egmont 50, 56
 Fortis, Alberto 199, 205, 212, 213, 214, 217, 218, 220
 Foucault, Michel 12, 22

Fox-Davies, Arthur Charles 107, 121
 Francke, August Hermann 160, 171
 Frančić, Anđela 124, 130
 Frangeš, Ivo 96, 98, 99, 101, 102
 Franičević, Marin 92, 102
 Frank, Isnard 43
 Frast, Johann Philipp 76
 Freedberg, David 151
 Freist, Dagmar 43
 Fridrik II., car i kralj iz dinastije Hohenzollern
 41
 Fuček, Stjepan 97

G

Gabrić-Bagarić, Darija 124, 130
 Gaj, Ljudevit 100, 216
 Gašparoti, Hilarion 97
 Gavrilović, Slavko 82, 202, 205, 222
 Gawthrop, Richard L. 160, 161, 163, 168, 172
 Georgijević, Krešimir 96-97, 99, 101, 102
 Gerhard, Dietrich 71
 Ghelen, Johann Peter 46
 Gillespie, Michael A. 132, 143
 Goethe, Johann Wolfgang von 213
 Gojković, Drinka 140, 143
 Goldoni, Carlo 212
 Gortan, Veljko 71
 Gozzi, Carlo 212
 Grabovac, Filip 92, 95, 97, 99
 Graf, Friedrich Wilhelm 39, 40
 Grafton, Anthony 132, 143
 Grandjean, Michel 44
 Grbić, Dragana 9, 89
 Greengrass, Mark 64
 Grienshaisen, arhitekt 64
 Grljić, Ivan 94
 Grljić, Danko 35, 43
 Groebner, Valentin 188, 197
 Grothaus, Maximilian 176, 186
 Grubišić, Ante 76, 82
 Grujić, Radoslav 114, 121
 Gündisch, Konrad 176, 186
 Gunjača, Stjepan 218, 220
 Gurvitsch, Georges 54, 56
 Gutiérrez Rodríguez, Encarnación 12, 22
 Gvozden, Vladimir 200, 220

H

Haase, Felix 162, 172
 Habelić, Juraj 124
 Hacquet, Balthazar 214
 Hadrovics, László 127, 130
 Halkokondil, Laonik 18
 Halkozović, Janko 156
 Hankins, James 139, 143
 Hardegg, grof von 76
 Hardtwig, Wolfgang 13, 22
 Harrison, David 12, 22
 Hattenhauer, Hans 60
 Hauser, Oswald 13, 21
 Hegel, Georg Wilhelm 39
 Heindl, Waltraud 67, 71, 190, 196
 Hellbling, Ernst C. 48, 56
 Herder, Johann Gottfried 26, 180, 213
 Herkov, Zlatko 62, 63, 64
 Heyen, Erk 62, 71
 Hišam, Džait 35, 43
 Hobbes, Thomas 205
 Hoke, Rudolf 49, 56
 Holtz, Sabine 60, 71
 Hontheim, Johann Nikolaus von 42
 Höpken, Wolfgang 176, 177, 183, 186
 Horbec, Ivana 8, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 71,
 126, 130
 Horkheimer, Max 11, 22
 Horn, Georg 18
 Horvat, Anđela 147, 152
 Horvat, Josip 216, 220
 Horvat, Vlado 82
 Hoško, Franjo Emanuel 101, 102
 Hudal, Alois 43

I

Iby, Elfriede 146, 152
 Iggers, Georg G. 39, 43
 Ilešić, Fran 202
 Ilić Češljarić, Teodor 150
 Ingrao, Charles 33, 191, 194, 195, 197
 Israel, Jonathan 160, 172
 Isus Krist (Hristos) 113, 114, 148-149
 Ivanić, Dušan 202, 220
 Ivanošić, Antun 92, 95, 97
 Ivić, Pavle 29, 202, 209, 220
 Ivković, Miloš 205, 221

J

Jačov, Marko 203, 220
 Jagić, Vatroslav 202, 203, 220
 Jaić, Marijan 99
 Jambrešić, Andrija 124
 Janković, obitelj 68
 Jefferson, Thomas 44
 Jelčić, Dubravko 95, 99, 100, 101, 102, 103
 Jembrih, Alojz 95, 127, 130
 Ježić, Slavko 95, 96, 101
 Jones, Peter 13, 22
 Josip I., habsburški car 18, 48
 Josip II., habsburško-lotarinški car 41-42, 59, 62, 63, 64, 93, 178, 182, 209, 212
 Jovanović Šakabenta v. Arsenije IV.
 Jovanović, Nenad 66
 Julinac, Pavle 116, 121, 215
 Justi, Johann H. G. von 61
 Justinijan, rimski car 50, 51
 Jüttner, Siegfried 12, 22

K

Kačić Miošić, Andrija 31, 92, 95, 97, 98-99, 100, 125, 208, 209, 218
 Kain, Roger 74, 76, 78, 82
 Kambič, Marko 50, 51, 56
 Kamen, Henry 44
 Kanižlić, Antun 92, 97-98, 100
 Kant, Immanuel 11, 22, 39
 Katakuzen, Ivan 18
 Kar, Prafulla C. 17, 23
 Karadžić, Vuk Stefanović 25, 29, 32, 88, 210
 Karaman, Igor 77, 82, 207
 Karlo V., habsburški car 48
 Karlo VI., habsburški car 50, 51, 74, 76-77
 Karniel, Josef 44
 Kaser, Karl 46, 56
 Katančić, Matija Petar 92, 95, 98
 Kaunitz, Wenzel 63
 Kavanjin, Jerolim 92
 Keglević, Josip 77
 Kesić, Nikola 94
 Kessler, Wolfgang 125, 130
 Khavanova, Olga 63, 65, 71
 Khevenhüller-Metsch, Rudolf 68
 Khondzinskii, Pavel 162, 169, 172
 Kilian, Philip Andreas 147

Király, Béla K. 68
 Király, Peter 127, 130
 Klaić, Vjekoslav 106, 110, 121
 Kluebing, Harm 16, 22, 71
 Knoblauch, Hubert 42
 Köbler, Gerhard 51, 56
 Kolumbić, Nikica 96, 101
 Kombol, Mihovil 94-95, 96, 97, 98, 99, 101, 103
 Korać, Stanko 202, 203, 206, 207, 221
 Kordić, Đuro 94
 Kornig, Franz 124
 Korošec, Branko 78, 82
 Koselleck, Reinhart 12, 22, 194, 186
 Kostić, Mita 126, 130, 202, 208, 221
 Kostrešević, Olga 140, 143
 Kottje, Raymund 44
 Kovacs, Elisabeth 43
 Kovačević, Ivan 202, 205, 210, 221
 Kovačević, Radovan 199, 202, 206, 217, 221
 Kozačinski, Emanuil 117
 Krajačić, Benedikt 67
 Krauss, Johann Ulrich 147
 Krauth, Wolf-Hagen 14, 23
 Krčelić, Baltazar Adam 71, 95, 96
 Krečmer, Ana 19, 21
 Kreisky, Eva 71
 Krestić, Milan 202, 220
 Krestić, Vasilije 202, 221
 Krimanić, Ivana 9
 Krivošić, Stjepan 125, 130
 Krmpotić, Josip (Joso) 94, 95, 128
 Kromer, Martin 18
 Kropatschek, Joseph 60
 Krsmanović, Marko 205, 221
 Küffstein, Johann Ferdinand 76
 Kuhačević, Mateša 95
 Kujundžić, Andrija 127
 Kukuljević Sakcinski, Ivan 62
 Kulcsár Szabó, Ernő 186
 Kuna, Herta 202, 209, 221
 Kuraica, Milorad S. 202, 221
 Kuzmics, Helmut 14, 22
 Kwiatkowski, Ernest von 49, 50, 56

L

Lanosović, Marijan 126, 128
 Lastrić, Filip 97

Laurens, Henry 44
 Lazanin, Sanja 46, 56, 178, 186
 Lazarević Di Đakomo, Persida 89
 Lebeau, Christine 195, 197
 Leerssen, Joep 177, 186
 Lefevre, André 17, 22
 Lego, Karl 74, 77, 82
 Lehner, Ulrich L. 12, 16, 22
 Lemaire (Lemer), Jean Baptiste Charles 189
 Leopold I., habsburški car 18, 19, 20, 51
 Lepenies, Wolf 12, 22
 Leskovac, Mladen 115, 116, 121
 Locke, John 39
 Londonio, Nicolaus Garsia 110
 Longenecker, Stephen L. 44
 Lonza, Nella 49, 56
 Lopašić, Radoslav 74, 82
 Lovrenčić, Jakob 100
 Lovrić, Ivan 95, 97, 199, 212, 214, 218, 220
 Löw, Martina 38, 44
 Luckmann, Thomas 42
 Lukarić, Ivan 18
 Luther (Luter), Martin 85
 Lutz, Heinrich 41, 42, 44
 Lyken, Caspar 147

Lj

Ljuština, Vikentije 216

M

Maass, Ferdinand 44
 Magdalenić, obitelj 66, 67, 68
 Malenić, obitelj 68
 Malevac, Juraj 97
 Mandić, Nikola 127, 128
 Mandikić, Petar 94
 Mann, Michael 71
 Marcel, Gabriel 37
 Margitić, Stjepan 97
 Marija Terezija, habsburška carica 40, 41, 45,
 49, 51, 52, 55, 58, 59-64, 73, 75, 77-79, 146
 Marijanović, Stjepan 127
 Marinković, Borivoje 117, 121, 202, 221
 Marinoni, Johann Jakob 74, 76
 Markel, Michael 176, 186
 Marković, Joakim 112, 113, 114, 115, 116, 119
 Marković, Vladimir 147, 152
 Marth, Johann Matthias 163

Marulić, Marko 97
 Maser, Peter 163, 172
 Maštrović, Tihomil 95
 Mat'a, Petr 14, 22
 Matanović, Julijana 92, 101, 102, 103
 Matasović, Josip 92, 96, 103
 Maticki, Miodrag 89
 Matić, Svetozar 202, 221
 Matić, Tomo 92, 96, 103
 Matijašević, Đuro 31
 Matović, Vesna 89
 Matteucci, Nicola 43
 Maynzeck, János Henrik 76
 Mazzocco, Angelo 138, 143
 Mazzocco, Angelo 138, 143
 Mažuran, Ive 75, 76, 82
 Medak, Tomislav 12, 22
 Medaković, Dejan 113, 114, 121
 Medici, obitelj 38
 Megerle, Johann Georg 61
 Megner, Karl 62, 71
 Messmer, Thomas 106
 Metod, sv. 20
 Meyer, Anette 12, 22
 Meyer, Dietrich 163, 172
 Mićanović, Krešimir 124, 130
 Mihalić, Antun 94
 Mihalić, Josip 94
 Mihanović, Antun 100
 Mikloušić, Tomaš 95, 100
 Milaš, Nikodim 203, 207, 221
 Miletić, Augustin 127
 Miletz, Elias 163
 Milićević, Vaso 202
 Milunović, Josip 94
 Milutinović, Kosta 202, 203, 204, 208, 221
 Milutinović, Sima 208, 221
 Milutonović, Todor 208
 Misch, Georg 139, 143
 Mitev, Plamen 192, 197
 Mitrofanov, Paul von 44
 Mitscherlich, Alexander 44
 Mladenović, Aleksandar 29, 202, 221
 Moaćanin, Fedor 114, 115
 Moeller, Bernd 44
 Moennig, Ulrich 160, 172
 Moliere (Jean-Baptiste Poquelin) 92
 Monge, Mathilde 43

Montaigne, Michel de 37
 Mulih, Juraj 97
 Müller, Winifried 15, 22
 Müller, Wolfgang 167, 173
 Muljačić, Žarko 213, 217, 221
 Muratori, Ludovico Antonio 35, 42
 Muškatirović, Jovan 87

N

Nádasdy, Franjo 61
 Nádasdy, obitelj 67, 68
 Nagy, Antun 94
 Nauert, Charles G., ml. 133, 143
 Nehlsen, Hermann 51, 56
 Nemanjići, dinastija 19, 28, 31, 107, 108, 110, 118
 Nenadović, Pavao 106, 110, 111, 119
 Nenadović, Pavle 106, 110
 Neschwara, Christian 55, 56
 Neugebauer, Wolfgang 72
 Neumann, Viktor 85, 89
 Newman, Jay 39, 44
 Niczky, Krsto 58
 Niczky, obitelj 68
 Nikolajević, Đorđe 203
 Novak, Slobodan Prosperov 98-99, 101, 103, 217, 218, 222
 Novaković, Dionisije 116, 141
 Novaković, Jovan 207
 Novaković, Stefan 215
 Novaković, Stojan 202, 203, 208, 209, 221

O

O'Brien, Charles H. 41, 42, 44
 Obradović, Dositej 25, 32, 84, 87, 113, 199-220, 221
 Ogris, Werner 64, 72
 Oraić Tolić, Dubravka 186
 Orbini, Mavro 27, 29, 31, 108
 Oresko, Robert 58, 72
 Orfelin, Jakov 149
 Orfelin, Zaharije Stefanović 31, 115-119, 215
 Oršić, obitelj 68
 Osterhammel, Jürgen 17, 22
 Osterloh, Karl-Heinz 72
 Ostojić, Tihomir 202, 220
 Otte, Hans 164, 173
 Outram, Dorinda 12, 22

P

Padoa-Schioppa, Antonio 72
 Page, Edward C. 72
 Pálffy, obitelj 68
 Pandžić, Miljenko 62
 Pantić, Miroslav 116
 Parvev, Ivan 192, 197
 Patačić, Adam 127
 Patačić, obitelj 67
 Patzer, Franz 44
 Pavelić-Weinert, Vanda 147, 152
 Pavić, Karlo 94
 Pavić, Milorad 30, 31, 33, 100, 101, 103, 202, 205, 215, 216, 221
 Pavličić, Pavao 98, 103
 Pavlović, Partenije 116
 Pavlović, Visarion 116
 Pedani, Maria Pia 188, 189, 197
 Pejačević, Franjo Ksaver 94
 Perić, Danko 204, 221
 Perkins, David 93, 103
 Pešalj, Jovan 191, 192, 197
 Petković, Sava 117, 121
 Petrak, Marko 50, 51
 Petranović, Božidar (Teodor) 203, 204
 Petranović, Danilo 204
 Petranović, Dušan 202, 221
 Petrović Njegoš, Vasilije 31
 Pintarić, Ana 127, 130
 Plejić, Lahorka 1773, 186, 200, 220
 Polo, Marco (Marko) 87
 Popkin, Richard 40, 44
 Popović Sterija, Jovan 87
 Popović, Dragoljub 52, 56
 Popović, Georgije 208
 Porter, Roy 12, 22
 Posavec, Zlatko 98, 103
 Pourchasse, Pierrick 189, 195, 197
 Pranjić, Krunoslav 94, 123, 129
 Pranjeković, Ivo 127, 130
 Preto, Paolo 213
 Pribojević, Vinko 30
 Prijatelj, Ivan 202
 Printy, Michael 12, 16, 22
 Pšihistal, Ružica 92, 101, 103
 Ptičar, Adela 127, 130
 Pufendorf, Samuel von 41

Pusić, Eugen 66
Pustaić, Martin 94

R

Rabacher, Johann Andreas 163
Rabatta, Joseph Johann von 175-185
Racheva, Vania 192, 197
Radonić, Jovan 29, 30, 33
Raeff, Mark 58
Rajić, Jovan 31-32, 84, 87, 117-119, 121, 215
Rajsp (Rajš), Antun 124
Ranger, Ivan 148
Rapacka, Joanna 101, 103
Raspudić, Nino 212, 222
Rauch, Ivan 66, 68
Redep, Jelka 30, 33
Reichelt, Stefan 164, 173
Reinhard, Wolfgang 58, 72
Relković, Matija Antun 92, 93-100, 101, 125, 126, 130
Rendtorff, Trutz 41, 42, 44
Rešetar, Milan 202, 220
Ristović, Nenad 9
Ritter Vitezović, Pavao 11, 16, 18, 19, 21, 22, 99
Roksandić, Drago 17, 22, 128, 130, 216, 222
Rosenberg, Hans 72
Rostworowski, Emmanuel 36, 44
Roth, Klaus 180, 184
Rousseau, Jean-Jacques 35-36, 42, 44, 69, 98, 181, 201, 202, 212
Roussel, Bernard 44
Rudolf II., habsburški car 112, 113
Rüegg, Walter 65, 72
Ruffini, Francesco 44
Ruvarac, Ilarion 29, 30

Q

Quintaneiro, Tânia 14, 22

S

Sagarra, Eda 44
Sahlins, Marshall David 44
Said, Edward 212, 213
Samardžić, Nikola 7, 191, 197
Samardžić, Radovan 28, 29, 33, 84
Samardžija, Marko 127, 130
Sauer, Edith 190, 196
Sauer, Werner 15, 16, 22

Sava, sv. 29
Schelkle, Waltraud 14, 23
Schleiermacher, Friedrich 39
Schlitter, Hanns 44, 68
Schlobach, Jochen 12, 22
Schmidt-Biggemann, Wilhelm 65
Schmutzer, Jacob 148
Schmutzer, obitelj 150
Schneider, Hans 164, 173
Schweser, Christian Heinrich 60, 71
Sebastijanović, Franjo 94
Sekereš, Atanasije 87
Seligman, Adam B. 39, 40, 44
Sellmann, Matthias 42, 44
Sermage, obitelj 66, 68
Serna, Pierre 186
Sertić, Đuro 94
Sesar, Dubravka 124, 130
Shek Brnardić, Teodora 12, 23, 58, 66
Simić, Avram 202, 207, 208, 211, 212
Simić, Jelena 203, 208
Sina, Mario 44
Skerlić, Jovan 30, 33, 202, 204, 205, 208, 209, 215, 216, 222
Skovoroda, Grigorij 162
Slamnig, Ivan 97, 98
Slukan Altić, Mirela 73, 82
Sočivica, Stanislav 218
Solarić, Pavle 204
Solovjev, Aleksandar Vasiljevič 107, 108, 121
Sonnenfels, Josef von 58, 61, 63, 64, 67, 69, 72, 194
Sorkin, David 12, 23
Spinoza, Baruch 39
Sršan, Stjepan 78, 82
Stajić, Vasa 202, 220
Stančić, Nikša 128, 130
Stanzel, Franz K. 176, 186
Stark, Rodney 42
Stefanović, Mirjana D. 9, 89, 200, 201, 202, 205, 209, 210, 221, 222
Stein, Peter 52, 54, 56
Stjepan, sv. 51
Stojanović, Josip 95, 97
Stojanović, Miodrag V. 202, 222
Stolac, Diana 129, 130
Stolleis, Michael 58, 65, 69, 72
Stošić, Ljiljana 150

Sträter, Udo 160, 163, 172
 Strukan, Neven 97
 Stuart, John 217
 Stulli, Joakim 123, 128, 129
 Sušnik, Franjo 124
 Sjevlad, kralj 20
 Szabo, Franz A. J. 59, 186, 193, 194, 195, 197
 Szécsényi, obitelj 68
 Szentmártony, Ignacij 124

Š

Šafařík, Pavel Josef 89
 Šarkić, Srđan 52, 56
 Ševčenko, Ihor 134, 143
 Šević, Milan 202, 220
 Šicel, Miroslav 98, 99-101, 103
 Šidak, Jaroslav 216, 222
 Šišić, Ferdo 216, 222
 Šitović, Lovro 85
 Škiljan, Dubravko 125, 128, 130
 Škrlec Lomnički, Nikola 66, 67
 Šojat, Antun 124, 130
 Špišić, Petar 67
 Šundalić, Zlata 92, 103
 Šurmin, Đuro 202, 203, 220
 Švelec, Franjo 92, 102

T

Tadić, Jorjo 30, 33
 Tadijanović, Blaž 94, 126
 Tadijanović, Dragutin 92, 98, 103
 Tafra, Alen 214, 222
 Tafra, Branka 126, 130
 Tatarin, Milovan 92, 103
 Taube, Friedrich Wilhelm 96
 Teich, Mikuláš 12, 22
 Teleki, Sámuel 85
 Tetzner, Joachim 134, 143, 162, 173
 Therborn, Göran 13, 23
 Tieghem, Paul Van 133, 143
 Todorov, Cvetan 181, 186
 Todorova, Marija 212
 Todorski, Simon 164, 173
 Tolan, John 44
 Tommaseo, Niccolo 204
 Trencsényi, Balázs 13, 23, 58
 Trivedi, Harish 17, 21, 23
 Turković, Antun Josip 94

U

Ueding, Gert 133, 143
 Uspenski, Boris 114, 121
 Uspenski, Leonid 150, 152

V

Van Caenegem, Raoul 50, 55
 Varga, Júlia 65
 Velek, Lubos 63, 71
 Venclović, Gavril Stefanović 31, 149
 Venstejn, Gilles 44
 Vernon, Richard 39, 44
 Veselinović, Rajko 202, 207, 211, 222
 Veterani, Johann i Friedrich 75
 Vežić, Milivoj 79, 82
 Vince, Zlatko 128, 130
 Vinković, Mario 50
 Visscher, Nicolas Joannis 147, 153
 Vitković, Ivan 124
 Vitošević, Dragić 203, 222
 Vlašić, Antun Josip 94
 Vodnik, Branko 92, 93-96, 100, 101-102, 103
 Voltaire (François-Marie Arouet) 35, 37-39, 42, 44, 202, 212
 Voltić, Josip 96
 Vončina, Josip 92, 98, 103
 Vovelle, Michele 186
 Vrandečić, Josip 212, 222
 Vrbanus, Milan 75, 82
 Vrhovac, Radivoj 202, 220
 Vujanovski, Stefan 126

W

Walker, Mark 44
 Wallmann, Johannes 160, 172
 Walter, Friedrich 59
 Weber, Max 12
 Weigel, Cristoph 147, 155
 Werböczy, István 51
 Werner, Michel 15, 23
 Wesener, Gunther 50, 51, 56
 Wieacker, Franz 51, 56
 Wimmer, Andreas 14, 23
 Winkelbauer, Thomas 14, 220
 Winter, Eduard 162, 164, 165, 166, 173
 Witt, Ronald G. 132, 143
 Wolff, Larry 212, 213, 214, 222

Z

Zagrebec, Štefan 97
Zelić, Gerasim 202, 203
Zinzendorf, Karl 194
Zinzendorf, Ludwig, grof 63
Zmajević, Andrija 31
Zmora, Hillay 58, 72

Zoranić, Petar 97
Zászkaliczky, Márton 13, 23, 58
Zimmermann, Bénédicte 15, 23

Ž

Žefarović, Hristofor 31, 106, 110, 111, 154, 156
Žiha, Nikol 50, 51
Župan, Mirela 50

Sastavili

dr. sc. Jadranka Brnčić
i
prof. dr. sc. Drago Roksanđić

Zbornik radova s Hrvatsko-srpskog znanstvenog kolokvija 2011.
HRVATI I SRBI U HABSBURŠKOJ MONARHIJI U 18. STOLJEĆU:
INTERKULTURNI ASPEKTI 'PROSVIJEĆENE' MODERNIZACIJE

Drago Roksandić (ur.)

Biblioteka DESNIČINI SUSRETI
sv. 11.

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 01/6120-111; faks. 01/6156-879
e-mail: info@ffzg.hr
www.ffzg.unizg.hr

Izvršni urednik
Boris Bui

Grafička oprema
Boris Bui

Lektura i izrada kazala
Jadranka Brnčić

Idejno rješenje naslovnice
Marko Maraković

Grafičko oblikovanje naslovnice
Ana Pojatina

Tisak i uvez
AKD d.o.o., Zagreb
listopad 2014.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 889505.

Knjiga *Hrvati i Srbi u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću. Interkulturalni aspekti „prosvijećene“ modernizacije* jedanaesti je svezak biblioteke DESNIČINI SUSRETI Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

„Nasuprot duboko ukorijenjenim uvjerenjima o hrvatskoj i srpskoj povijesti i kulturi kao o dva različita svijeta, ovom prilikom pošlo se od činjenice da su u ranome novom vijeku – ne predviđajući sve što ih dijeli – hrvatska i srpska povijest i kultura mnogostruko isprepletene u habsburškom, mletačkom i osmanskome podaništvu, kao što su međusobno isprepletene i povijesti Habsburške Monarhije, Mletačke Republike i Osmanskog Carstva. Regionalni epicentri epohalnih promjena u 18. stoljeću su nesumnjivo u Habsburškoj Monarhiji, kao što su to i u hrvatskom slučaju u habsburškom podaništvu, ali od kraja 17. i početka 18. stoljeća i u srpskom slučaju isto tako u Habsburškoj Monarhiji. Ove činjenice se ne bi smjelo simplificirano instrumentalizirati jer je mnogo toga što Hrvate i Srbe u istom podaništvu u to doba više dijeli nego povezuje. Međutim, to ima mnogo više smisla reći za 1700. nego za 1800. godinu, bar kada je riječ o vrijednosnim orijentacijama i razvojnim izazovima koje jedni i drugi dijele sa svima ostalima u Srednjoj Europi. U prosvjetiteljskom obzorju bilo je moguće misliti i raditi relativizirajući temeljne vrijednosti, institucije i prakse „starog poretka“ i s hrvatske i sa srpske strane te usmjerujući kreativne potencijale s obje strane prema, u konačnici, društveno općeprihvatljivim ciljevima. Izlišno je podsjećati da habsburška „prosvijećena modernizacija“ nikada nije bila idilično percipirana čak ni među svojim najgorljivijim suvremenim pristašama, ali bi nepravедno bilo predviđeti da danas nema naroda koji sudjeluje u habsburškoj baštini a da upravo „prosvijećenoj modernizaciji“ nešto važno ne duguje. Hrvati i Srbi možda i više nego drugi jer su upravo u to doba počeli shvaćati, svaki na svoj način, da život na „predziđu“ nije jedini mogući život u modernoj Europi. Mnogobrojni detalji tog samoosvješćivanja još uvijek nisu istraženi i propitani, a još manje znamo o tome što se sve zbivalo u novim dinamikama hrvatsko-srpskih/srpsko-hrvatskih odnosa.“

(Iz uredničkog predgovora prof. dr. sc. Drage Roksandića „Prema Leksikonu hrvatskog i srpskog prosvjetiteljstva“)

CIJENA: 140,00 kn

ISBN 978-953-175-530-6

9 789531 755306